

JIŘÍ ŽÁK

VIVE LA FRANCE!

100 polibků sladké Francie

Ilustroval Rostislav Pospíšil

Vive la France!

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na

www.xyz.cz

www.albatrosmedia.cz

x·y·z

NAKLADATELSTVÍ

Jiří Žák

Vive la France! – e-kniha

Copyright © Albatros Media a. s., 2019

Všechna práva vyhrazena.

Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA a.s.

VIVE LA FRANCE!

100 polibků sladké Francie

VIVE LA FRANCE!

100 polibků sladké Francie

VIVE LA FRANCE!

100 polibků sladké Francie

TOUR DE FRANCE 1903

VIVE LA FRANCE!

100 polibků sladké Francie

MARTINĚ

„Francie nesmí chybět v našich zavazadlech.“

Vítězslav Nezval

© Jiří Žák, 2019

Cover illustrations © Rostislav Pospíšil, 2019

© NAKLADATELSTVÍ XYZ, 2019

ISBN tištěné verze 978-80-7597-497-6

ISBN e-knihy 978-80-7597-536-2 (1. zveřejnění, 2019)

JIŘÍ ŽÁK

VIVE
LA
FRANCE!

100 polibků sladké Francie

Ilustroval Rostislav Pospíšil

Sledujme ten vztyčený ukazováček. Není jen tak obyčejný, je to posvěcený ukazováček Jeho Milosti francouzského krále Ludvíka IX., kterému budou jeho potomci říkat Svatý. Už několik dnů ho sužuje „těžká nemoc“ a všichni se ve starém královském paláci na pařížském ostrově Cité obávají nejhoršího. Jedna z dvorních dam se skloní ke králově vyhublé tváři. Zdá se jí, že Jeho Veličenstvo přestalo dýchat. Královna se zeptá, jestli už mají jeho obličej zakrýt prostěradlem. Paní d'Apremont zavrtí hlavou a řekne: „Ještě má duši v těle.“

Za sedmnáct dnů skončí rok 1244. Co čeká Francii na přelomu dalších let? Bude se psát *Le Roi est mort, vive le Roi*? Král je mrtev, ať žije král? Ne, neboť v tu chvíli se stane zázrak. Ludvík několikrát zamrká, otevře oči, olízne si okoralé rty a zašeptá: „Podejte mi kříž.“

Králův bratr Karel I. z Anjou spěchá pro drahokamy vykládanou relikvii a vloží ji do králových rukou. Ludvík kříž hubenými prsty sevře a pronese:

„Jestli se uzdravím, přijmu kříž a vypravím se dobýt Boží hrob.“

A jeho posvěcený ukazováček se zvedne a zabodne do mapy.

„Odtud vyplujeme!“

Až posud je to krásný příběh. Hrdinský a tak trochu dojemný. Jenomže králův velectěný prst ukázal na zvláštní místo, které je sice izolované a ze strategického hlediska docela výhodné, má však zásadní vadu. NENÍ TAM MOŘE. Nelze vyplout na křížovou výpravu z přístavu, kterému chybí moře! Místo, na které Ludvík ukázal, se jmenovalo Aigues-Mortes, což v okcitánském jazyce znamenalo *aigas mortas*, stojaté vody. Odjakživa se tam rozkládala velká slaniska a močály, přecházející ve sladkovodní a slaná jezera. K moři se dalo doplout leda na člunu s plochým dnem, ale i tak by ho plavci museli chvílemi přetahovat přes pevnou zemi. Že je nesmysl, aby odsud vyplula největší námořní flotila, jakou do té doby Francie zažila? Že se král po nemoci zbláznil?

Když se nejbližší králův přítel a jeden z nejvlivnějších velmožů královského dvora, pan de Joinville, zmohl na námitku, že vybrané místo neleží bezprostředně na mořském pobřeží, král podrážděně odsekl:

„Však oni si poradí!“

A poradili. Postavili hradby, které svou mohutností udivují dodnes. Přes pohoří Cévennes dopravili chybějící dřevo, vybudovali loděnice a začali v nich stavět mohutné koráby. Ale největším stavitelským počinem bylo vyhloubení dvou obrovských kanálů, které králi umožnily doplout do Středozevního moře. A tak když počátkem srpna dorazil Ludvík do Aigues-Mortes, už se tu na hladině kolébaly stožáry osmatřiceti velkých korábů a sta menších lodí, které 25. srpna 1248 zvednou kotvy. Ještě se sice budou muset pár dnů potýkat s bezvětřím, ale brzy zavane příznivý vítr a lodě vyplují vstříc velkému dobrodružství.

Ne, nebudeme Ludvíka provázet na nepodařené křížové výpravě, nebudeme svědky jeho neslavného návratu ani nové výpravy, na kterou vypluje z Hyeres na Azurovém pobřeží, ačkoliv původně trval na svých milovaných Stojatých vodách. A nedoprovodíme ho ani na poslední cestě z Alžíru do Paříže.

Zůstaneme v úžasu stát na náměstí Aigues-Mortes. Oba kanály, po nichž Ludvík vyplul, jsou sice už zasypané a dnešní systém nových kanálů nám neumožňuje udělat si přesnou představu, jak to královští stavitelé dokázali, ale tím spíš nás udivuje smělost takového nápadu. A mohutné hradby, stojící na „suchu“, nám dodnes dokážou vyrazit dech svou odvahou. Vítr tu pořád voní mořem.

A kamenný Ludvík IX., stojící pyšně na krásném místním náměstí, jako by nám přes hlubinu věků říkal:

„Tak vida! Když něco opravdu chcete, tak to dokážete, *n'est-ce pas*, mí potomci?“

„*Veni Creator Spiritus!*“

Celá Korsika slaví svátek Panny Marie a výročí připojení k Francii, k němuž došlo teprve před rokem. V Ajacciu, jednom z důležitých měst hornatého, divokého, pyšného a taky odjakživa vzpurného ostrova, křepčí v rozpálených a pitoreskních uličkách, tak typických pro celou oblast Středoziemního moře, tisíce lidí (no, zase to nepřehánějme, v roce 1769 bylo Ajaccio jen nepříliš vábným městysem, v němž žilo sotva 4500 obyvatel) a všechny pohledy směřují ke žlutému portálu katedrály Santa Maria Assunta, stojící ve starém městě, v níž se chystá arcijáhen Lucien vykonat mši na počest Bohorodičky, patronky ostrova. Pocity jsou však rozporuplné. Chceme k Francii, nebo se chceme vrátit do lůna Janovské republiky? Vlastenců, stojících za národním hrdinou Pasqualem Paolim, byla ještě před nedávnem spousta. Jenomže po porážce u Ponte-Nuovo převzal vládu nad ostrovem francouzský král Ludvík XV. Vzpoura doutnala, až dodoutnala.

Brzy se to však mělo změnit. Je 15. srpna 1769 a v katedrále sedí v lavici ve druhé řadě žena, která ještě netuší, že tento okamžik bude na dlouhá léta znamenat zvrat v chodu dějin.

Ještě jí není ani devatenáct, jmenuje se Marie-Laetizie Ramolinová a se svým triadvacetiletým manželem Carlem čeká druhé dítě. Velké břicho napíná krajkové šaty. Sotva si klekne a sepne ruce k modlitbě, ucítí v klíně mokrý. Vyděšeně se otočí ke švagrové Gertrudě Paraviciniové, která klečí vedle ní, a zašeptá:

„Myslím, že to začalo.“

Gertruda nezaváhá ani na okamžik. Popadne Laetizii za ruku a vykřikne:

„Musíme domů.“

Nedbá na zvědavé pohledy a vleče Laetizii k východu z katedrály.

Ke žlutému domu, připomínajícímu velkou krychli a stojícímu v sousední rue Malerba – dnes tam ten dům pořád ještě stojí, ačkoliv už dávno nevypadá tak zašle jako dřív a s modrými okenicemi a čestným dvorem za bíle natřenou branou připomíná spíš palác než obyčejný korsický dům. A zdejší ulice se už také dávno nejmenuje Malerba, což mělo jaksí symbolický charakter, protože ve francouzštině to znamená *mauvaise herbe*, což je v překladu nejen plevel, ale v přeneseném slova smyslu i ničema nebo darebák.

Narodil se snad tady jeden z největších ničemů světové historie?

Nepředbíhejme a na úvahy si ponechme čas. Zatím se držme v patách oběma ženám. Vidíme je vbíhat do domu, slyšíme, jak Laetizia volá, že už nestačí doběhnout do prvního patra, kde stojí její postel potažená rudým damaškem. Gertruda ji nasměruje k pohovce v přízemí. Právě tady Laetizia s pomocí švagrové vzápětí porodí syna, po starším Josephovi druhého v pořadí.

Ještě týž den, „jakmile to dovolí svátek Panny Marie,“ přispěchá do domu abbé Jean-Baptiste Diamant, aby dítě pokřtil.

„Jaké mu dáte jméno?“ zeptá se rodičky.

„Napoleone.“

Vysloví to jako Napolioné.

„Můj strýček Napoleone zemřel několik týdnů před bitvou u Ponte Nuovo, ale přijel na Korsiku, aby tu bojoval. Na paměť tohoto hrdiny jsem dala jeho jméno svému druhému synovi.“

Slyšíte vrzání čepu na kloubu historie?

V následujících letech se ve žlutém domě v rue Malerba narodí ještě další děti. Všechny, které přežijí, se jednoho dne podělí díky bratrovi o královské trůny a knížectví (například nejstarší Joseph se stane španělským a mladší Ludvík nizozemským králem, zkrátka nepřijdou ani sestry). Nikdy v dějinách se v jednom domě nenarodilo tolik panovníků a panovnic. Bezesporně rekord, hodný muzea kuriozit.

Možná by to byl jen veselý příběh na pobavení potomků, kdyby tím druhým Laetiziiným synem nebyl sám *empereur* Napoleon Bonaparte.

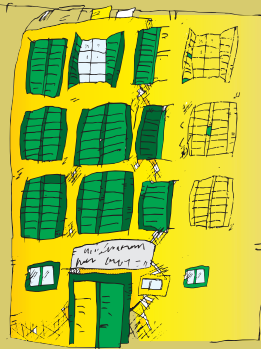
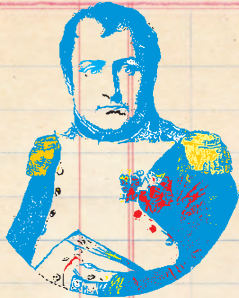
Císař, nebo ničema?

V rue Bonaparte, v někdejší rue Malerba, vzlétají holubi.

Napoleon

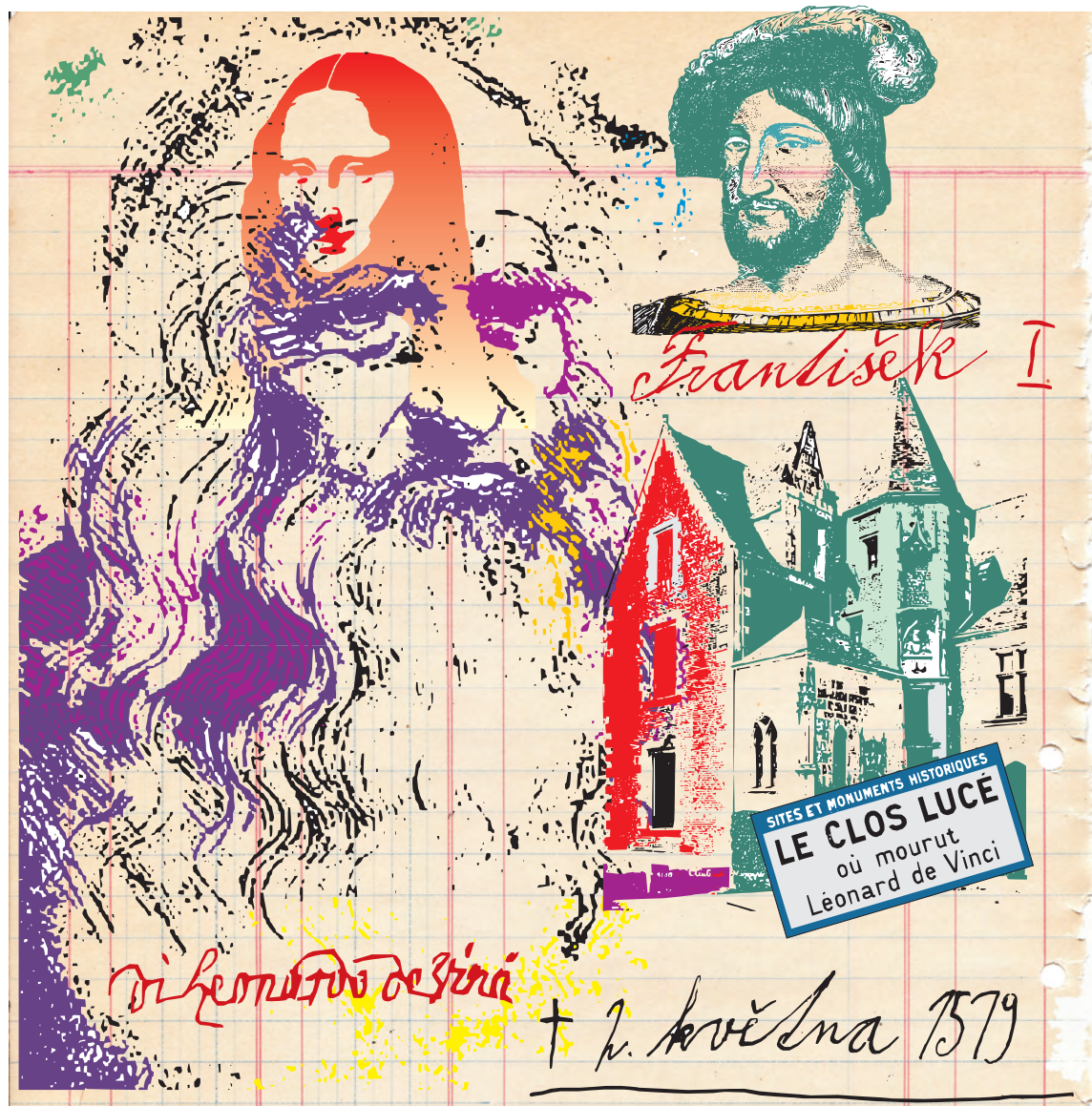
Napoleon
15. srpna 1769

Gaccio

KORSIKA

Buonaparte

Je začátek května požehnaného roku 1519. Zahrada královského zámku Amboise se topí v květech. Zámek Grand Lucé, který nechal v centru blízkého stejnojmenného městečka postavit král Karel VIII., nastavuje slunci průčelí postavené z růžových cihel a bílého kamene. V nedaleké říčce, což je jedno z ramen Rhôny, zurčí voda a vrhá kolem stříbrné odlesky.

V prvním patře, v pokoji s velkým krbem se znakem francouzských králů a se stěnami, na nichž se mísí mořská modř s oranžovou sienou, stojí na vykachličkované podlaze, tvořící jednoduchou mozaiku, velká postel. Pod dřevěnými sloupy s vyřezávanými andělíčky, mořskými zvířaty a chimérami, podpírajícími velký červený baldachýn, leží vyzáblý muž. V propadlém obličejí rámovaném bílými vlasy a vousy sice pořád ještě svítí oči plné síly, ale i ty se pomaličku začínají potahovat kalnou blánou. Kostnaté ruce škrábou po pokrývce.

Vtom muž trochu pozvedne hlavu a napne slábnoucí sluch.

Kroky.

„Kdo je to?“

Na tvář šestašedesátiletého umírajícího muže dopadne stín a nad postel se skloní člověk.

„Vy, Výsosti?“ zašeptá muž s úžasem.

Král František I. se posadí, skloní svou jemnou tvář lemovanou černými, pečlivě přistřiženými vousy, vezme opatrně mužovu zesláblou hlavu do dlaní a položí si ji do klína.

„Tiše, Leonardo,“ řekne velký, byt svou politikou kontroverzní král, známý mecenáš umění a zakladatel nádherných zámků Chambord a Fontainebleau, „to vy jste tu vládce a Mistr. Jste přece první královský malíř, inženýr a architekt. Co já jsem proti vám?“

A tak tam sedí nejvyšší představitel mocného francouzského království a na klíně drží hlavu starého bezmocného muže.

Oběma za zavřenými víčky běží události jejich životů. Jak se poprvé v Miláně potkali, jak si hned při prvním setkání padli do oka, jak si král s malířem vstoupili navzájem do životů. Jak František I. začal přemlouvat malíře, aby se vypravil do Francie, a jak mu říkal, že bude moci svobodně malovat a pracovat na svých vynálezech.

Jak ho žádal o laskavost. „Vezměte s sebou obrazy, ve Francii budou v bezpečí,“ prosí.

Malíř váhá. Nenechá přece v Miláně na stěně refektáře milánského dominikánského kostela Santa Maria delle Grazie své vrcholné dílo, Poslední večeři Páně, na níž mu jen postava Krista trvala několik týdnů.

„Tak ji vezmeme s sebou!“ nabídne furiantsky král.

A skutečně se pokusí malbu sejmut a přenést do Francie. Nepodaří se mu to. Soustředí se tedy na jiné obrazy. Za portrét mladé ženy s uhrančivýma očima, kterou Mistr nazývá La Gioconda a které budou v jiné části světa později říkat Mona Lisa, mu nabídne na tu dobu závratnou sumu.

Leonardo se tedy konečně rozhodne. Koupí mezka, naloží na něj kožený vak se třemi nejmilovanějšími obrazy (Mona Lisa, portrét mladého Jana Křtitele a plátno Svatá rodina se svatou Annou – však všechny tři budou jednou viset v pařížském Louvru) a vyrazí přes zasněžené alpské průsmyky do Francie. Nevíme, kdy a jak překonal Alpy, zda ne zvolil jednodušší cestu lodí a zbytek cesty pak nejel na koni. Podle legendy však Alpy překročil. A dorazil do Amboise. Pobyl tam tři poslední roky svého života.

A jsme zpátky v pokoji v prvním patře zámku Grand Lucé. Kdysi tento pokoj patřival hříšné Markétě Navarrské, která tu napsala kapitoly své knihy *Heptamerion*. Dnes v něm sedí král a drží na klíně malířovu hlavu. Za chvíli tady Leonardo da Vinci v náručí Františka I. vydechne naposled.

Krásná představa, hodná velkých mužů. Takový obraz by jistě Leonardo namaloval.

Škoda že to zřejmě není pravda.

Bůhví jak tahle legenda vznikla. Nejjednodušší vysvětlení možná najdeme v epitafu, který zachytil spisovatel Giorgio Vasari v knize *Životy nejlepších malířů, sochařů a architektů*. Epitaf zněl Sinu Regio, což skutečně znamenalo V náručí krále. Ale nemylme se, tento epitaf se ve skutečném světě nikde neobjevil, a pokud by snad ano, mohl prostě v přeneseném slova smyslu znamenat jen V láskyplné péči krále.

Skutečnost byla zřejmě jiná. Leonardovy ostatky prý doprovodilo šedesát mnichů na zámek Amboise a o dvě stě padesát let později je jejich následovníci uložili do kaple svatého Huberta, kde spočívají dodnes.

Ale představa umírajícího malíře ležícího v klíně šlechtěného krále přece jen přetrvává.

Amiens, hřbitov de la Madelaine, nacházející se v severozápadní části města, ve čtvrti Saint-Maurice, na konci aleje zvané Aubépines.

Podívejme se doleva a spatříme ho. Muže rozbíjejícího náhrobní kámen. Je do půl těla nahý, strhává ze sebe rubáš, vylézá z hrobu, levou paží má vztyčenou a hledí směrem k nebi, vstříc „věčnému mládí a nesmrtelnosti“.

Přístupme fascinovaně blíž.

JULES VERNE čteme na náhrobním kameni.

Aha, už chápeme.

Tam někde nahoře, kam muž ukazuje, letí Michel Ardan se svými druhy k Měsíci a možná ještě dál, do jiných galaxií. Spisovatelovo pero kmitá po papíru. Nejsou tu žádné hranice, žádné stěny nebo dveře, je tu jen prostor, v němž pluje patnáctiletý kapitán nebo děti kapitána Granta.

Ne, tyhle knihy Verne v Amiens nenapsal. Přestěhoval se sem až v závěru života, protože se tady narodila jeho manželka Honorina. Našel si romantický byt v čísle 2 na rue Charles Dubois. Dům postavený z červených cihel, s růžovou omítkou na straně do dvora a s věží, připomínající hvězdárnu. Jako pracovnu si spisovatel vybral pokoj v rohu prvního patra. Bylo mu čtyřiapadesát a byl na vrcholu sil i slávy.

Ještě se odsud přestěhoval do skromnějšího bytu na amienském bulváru Longueville, kde zase, jako po celý život, usedal každý den ke stejnému stolu, na němž psal už třicet let. Ale písmenka se už na papíru neřadila do vět s takovou rychlostí, jako předtím v Nantes nebo v Paříži. Ještě několik románů v Amiens napsal, například *Na vlnách Orinoka*, *Bratři Kipové*, *Maják na konci světa* nebo *Honba za meteorem*. Ale v roce 1902 jednomu příteli poslal smutný dopis:

„Chcete, abych něco napsal, ale zapomínáte, že v mém věku slova a myšlenky přicházejí jen velmi těžko.“

Oči přestávaly vidět. Pero pomalu přestávalo po papíře kmitat.

A o tři roky později, 24. března 1905, Jules Verne v Amiens zemřel.

Jenomže my, jeho věrní čtenáři, víme, že to není pravda.

Chcete se přesvědčit?

Tak pojdte. Je půlnoc a brána hřbitova de la Madelaine mezi dvěma sloupy v nočním tichu skřípe. Po špičkách kráčíme alejemi, až dojdeme úplně dozadu. A ačkoliv jsme to čekali, přesto zůstaneme v úžasu stát.

Muž vylézající z hrobu zmizel. Už rozlámal celou náhrobní desku, odhodil rubáš, vstal, nasadil boty našich snů a vydal se do noci. Vede ho Dick Sand, lord Glenarvan, kapitán Nemo i patnáct chlapců z ostrova Hanover, kteří si užívají dva roky prázdnin. Letí vzducholodí, balónem, jede vlakem, pluje ponorkou nebo na palubě takových lodí, jako je *Duncan* či *Poutník*. Nemáme šanci ho dohonit. A vlastně ani nechceme.

Posadíme se tiše na lavičku nedaleko prázdného hrobu a připomeneme si větu amienského sochaře Alberta Rozeho, který v roce 1907 pro hrob Julese Verna onu zvláštní sochu vytvořil.

„Chci, aby byla symbolem kreativního myšlení.“

To vašemu sluchu zní dobře, vidíte, *monsieur* Verne?

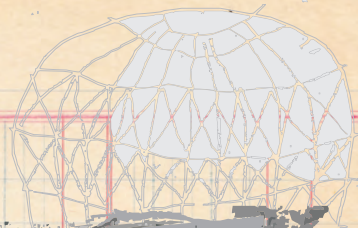
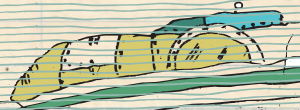
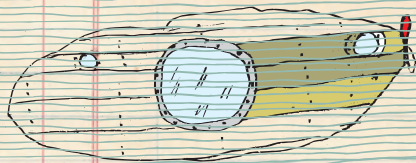

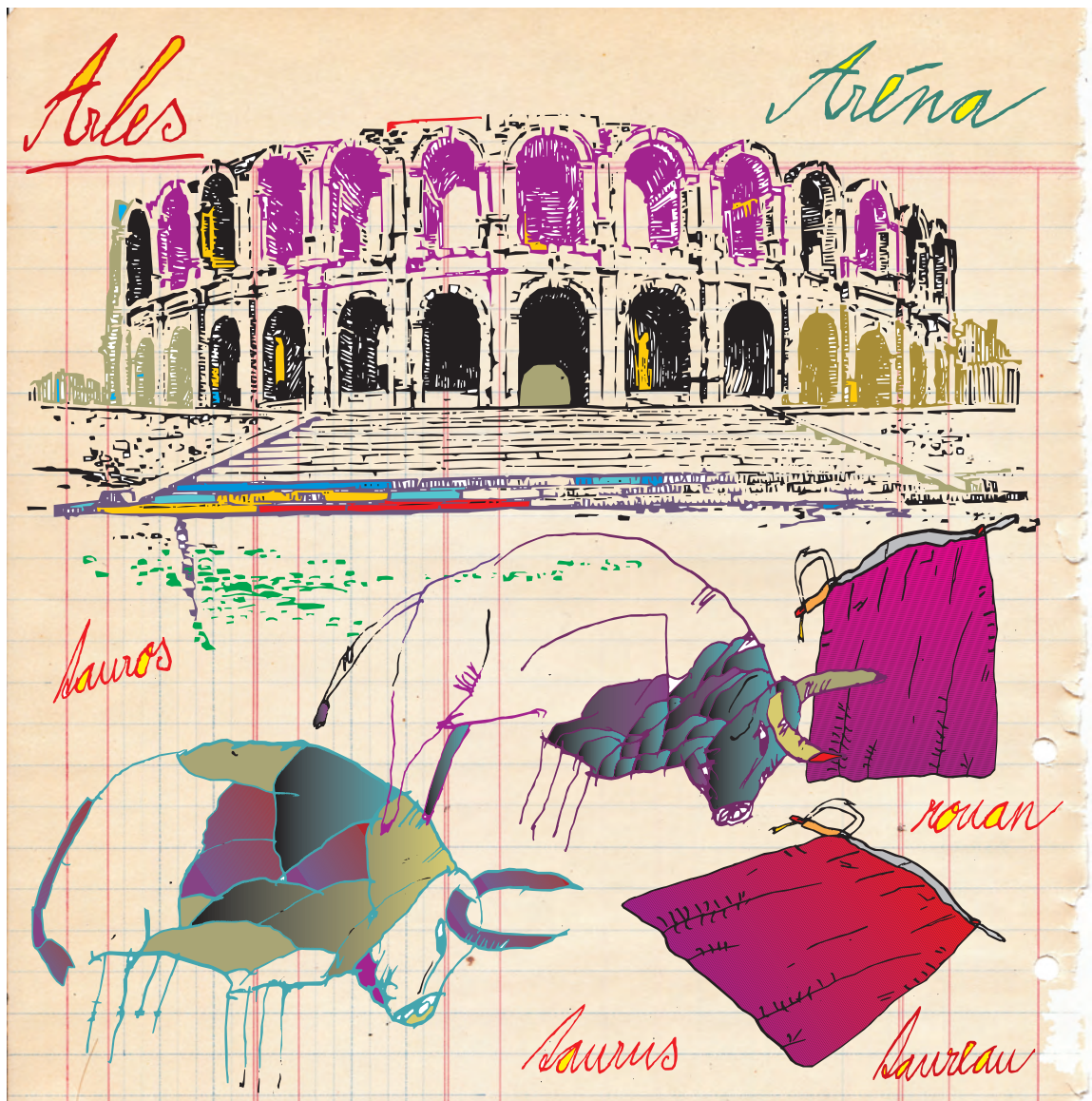
Jules Verne

* 8. února 1828 – † 24. března 1905

Amiens,
hřbitov de la Madeleine

Býk. Aréna. Dvě slova a jediné místo.

Arles, jedno z nejvýznamnějších měst antiky, Provence a francouzských dějin.

Tak nejdřív aréna. Čím je tak zvláštní? Arény stávaly i v jiných městech a jejich impozantní zbytky najdeme nejen v Římě, ale po celé Evropě, v Pule na Istrijském poloostrově, v nedalekém Nîmes, a dokonce i v tuniském El-Džemu. Ale aréna v Arles je přece jen něčím zvláštní. Je cele zasvěcena kultu býka.

Tauros řecky, *taurus* latinsky, *taureau* francouzsky, *rouan* provensálsky.

Podívejme se, jak jezdci, *gardiens*, vedou na podsaditých koních a s dlouhými holemi z pastvin do arény stádo z nedalekého kraje Camargues, jenž je domovem býků, koní a plameňáků. Stádo je seřazené do písmene V. Odnepaměti se tomu říká v provensálštině *abrivado*. Projíždějí vesnicemi, v nichž se seřazují muži a snaží se jednotlivé býky od stáda oddělit a pohrát si s nimi. Tato hra se nazývá *atrapiare*. Mladíci soutěží, kdo bude šikovnější a který z nich projeví více odvahy. Vzduchem se nesou výkřiky, pobízení i zuřivé bučení. *Gardiens* ženou stádo cvalem.

A v Arles čeká ARÉNA.

Stavitelé se při její stavbě nechali inspirovat římským Koloseem. Převzali z něj systém nouzových východů a centrální scénu ve tvaru elipsy, obklopenou stupni. Původně měla tři patra, dnes poslední patro chybí. Celá stavba trvala deset let a byla dokončena v roce 90 našeho letopočtu.

A okamžitě se stala jevištěm gladiátorských her.

Gladiátoři proti otrokům, gladiátoři proti gladiátorům, gladiátoři proti zvířatům. Lvi, buvoli, a dokonce i krokodýli. A samozřejmě býci. Co svět světem stojí, býk je symbolem síly. A být silným toužil každý středověký muž. Je silný jako býk, říká se odjakživa. *Il est fort comme taureau*.

Středověk zápasům s býky příliš nepřál. Teprve Španěl Francisco Romero během jednoho takového klání požádal, aby mohl svým mečem býka zabít. Nalákal ho k sobě, použil kus červeného plátna a čekal na jeho útok vzpřímeně, s nohama přitisknutýma k sobě. Jeho postoj po něm budou až do dnešního dne opakovat všichni matadoři. Byl to zlomový okamžik. Na počátku 18. století se zrodila španělská korida. A brzy překročila Pyreneje a zakotvila i ve francouzských

arénách. Do Arles přijeli první *toreros* nebo *matadors* (říkejme jim tak, protože slovo *toreador* patří spíš do světa opery, vidíte, pane Bizete?).

Vidíme tedy matadora vzpřímeně stát. Je oblečený do krátkého kabátku, vesty, tříčtvrtečních kalhot, bílé košile, kolem krku má uvázanou kravatu jasných barev, na nohou má punčochy a lehké boty. Na hlavě astrachánový baret. V ruce drží rudou muletu vejcovitého tvaru a zahnutý meč, jemuž se říká *verdigo*. Hledí na opačnou stranu arény.

K hlavnímu protagonistovi.

Před ním stojí obr vysoký v kohoutku kolem půldruhého metru, vážící až čtyři sta kilogramů, s rohy ve tvaru lyry a lesklou černou srstí. Pro koridu prošel speciálním chovem. Jsou mu čtyři roky a dva měsíce. Za svůj život nikdy neviděl pěšáka, vždycky jen jezdce na koni. Má opilované rohy a do očí mu *peoni* vetřeli vazelínu, aby mu ztížili orientaci. Těsně před vypuštěním do arény ho dráždí a někdy i bijí. Pak ho vypustí do prostranství, plného nezvyklých zvuků. Oslní ho světla reflektorů. Zuří, ale zároveň je vystrašený. Před ním stojí nejasná postava s rudou muletou. Muž mávne rukou a býk vyrazí vstříc smrti.

„Olé!“ zařve dav.

Krvavá podívaná může začít.

Ne, počkejte, ještě z arény neutíkejte. Tady jste v provensálském Camargues, tady odedávna žijí lidé s býky ve vzájemné symbióze, tady není Smrt tragédka, vyžadující konečné zúčtování. Tady v hlavní roli vystupují Zábava, Šikovnost a Pružnost. Při *courses camarguaises* sice taky stojí v aréně býk, ale nestane se krvavou obětí.

Sledujte mladé chlapce v bílém. Říká se jim *raseteurs*. Rozbíhají se proti býkovi a snaží se mu odříznout speciálními hrabičkami, připevněnými k ruce, mašli nebo kokardu, kterými má ozdobené rohy i hlavu. Sledujte eleganci, s níž se mladíci vyhýbají býkovým útokům, s jakou vyskakují přes dřevěné hrazení a chytají se zábradlí na ochozech. Zdá se, že i býk se baví, když přeskakuje hrazení a žene se ve speciálně přichystané uličce kolem arény.

„Olé!“ křičí i tady dav, ale tentokrát je to přitakání životu, nikoliv smrti.

A až se večer býci vrátí zpátky na camargueskou pastvinu, budou opět volní a svobodní.

No řekněte, není to kraj zaslíbený býkům?

Bonjour, monsieur, smím si přisednout? Děkuji. Jmenuji se Vincent, ale ruku vám nepodám, mám ji celou upatlanou od barev. Jsem malíř, víte? Dnes jsem byl celý den v polích. Maloval jsem světlo. Jak můžu malovat světlo?

Někdy je modré, jindy žluté, tady slunce praží úplně jinak než v Paříži. Proniká vším, lehá si na polích, spaluje větve i květy. Byl jste někdy na poli někde za Arles? To slunce je tam tak neodbytné, že spaluje člověku hlavu. Že se dere pod klobouk až do mozku.

Smějete se, pane? Co říkáte? Že světlo nemůže být modré nebo žluté? Že je pořád stejné, průsvitné? *Excusez-moi*, ale nemáte pravdu, pane.

Víte, přijel jsem do Arles v zimě. Jednou jsme seděli s přítelem Toulousem-Lautrecem na zahradě hospody La Bonne fourchette na Montmartre, stmívalo se a já obdivoval světlo, které se dovnitř dralo skrz listový břečťanu. Zkoušel jsem to malovat, ale s obrazem La Ginguette jsem pořád nebyl spokojený. A Toulouse-Lautrec, který viděl moje zklamání, mi povídá:

„Miluješ světlo, viď, Vincente? Tak musíš do Provence. Tam je nejzvláštnější světlo na světě.“

Tak jsem sedl do vlaku a jel. Jenomže v Arles byla tenkrát zima a zrovna napadl sníh. Šel jsem od nádraží k hotelu a žádné světlo jsem neviděl, jen takovou šedivou kaši, která se převalovala po střechách. Byl jsem zklamaný, pane. Nemohl jsem se z toho vzpamatovat. Nelíbilo se mi ani město, ani zdejší lidé. Ale pak sníh roztál a přišlo jaro. Já jednou šel do polí za Arles a najednou mi to světlo vybuchlo do očí. Jako puma anarchistů. Zůstal jsem tam stát úplně oslepený. Nevěříte? Věřte, *monsieur*. Všechno se topilo ve světle. Nedalo se to vůbec vydržet. Začal jsem malovat jako šílený, až jsem dostával křeče do rukou. Večer se mi pod víčky dělaly mžitky z té krásy. Hluboké provenzálské nebe bylo v těch dnech ještě hlubší, víte? Že si vymýšlím? Že jsem blázen? Že mě vidíte chodit po Arles a mumlat si něco pro sebe? Že se mě všichni bojí?

Zkuste zvednout hlavu k obloze, pane. Vidíte ten kontrast mezi modrou barvou oblohy a žlutou barvou lampy tady na terase? Vidíte, jak obloha krouží kolem hvězd a jak se tady dole rozlévá žlutá citronová barva? Včera jsem to namaloval. Ve tmě jsem považoval modrou za zelenou a fialovou za růžovou. Oko vnímá barvy jinak ve dne a jinak v noci.

Víte, že mi včera jeden bláznivý pošťák, s kterým jsem tu seděl dlouho do noci a pil červené nebo fialové víno, už přesně nevím, říkal, že jednou se tahle hospoda bude jmenovat po mně, že sem budou jezdit lidé zdaleka, že na zdejším náměstí v místech někdejšího fora romana vyrostou hotely, že tu bude spousta hospod a že uprostřed náměstí bude stát socha jakéhosi neznámého básníka Mistrala?

Kdo je větší blázen, ten pošťák, nebo já?

Ano, chápu. Prý jsem si uřízl ucho, nebo mi ho usekl přítel Gauguin, už nevím. Asi máte pravdu, asi jsem se z toho zdejšího světla pomátl.

Tak dobře. Sbohem, pane.

Já ještě půjdu napsat bratru Theovi, že potřebuju spoustu pláten a barev, protože mi tady rychle docházejí.

Že zítra dopoledne chci jít malovat ovocný sad s kvetoucími švestkovými stromy. Že bude fičet mistral, že bude hrozit, že mi převrhne malířský stojan a že přitom slunce bude jiskřit na malých bílých květech. To světlo bude modré a žluté a fialové. A nebe bílé a modré.

Teď tone v modři a já jdu domů. *Adieu, monsieur*. Tak zase zítra v Café de la Nuit.

CAFÉ DE LA NUIT 11 Place du Forum Arles, France

V katedrále svatého Trofima v Arles řinčí meče. A vůbec nevadí, že na velkém náměstí Republiky, v jehož pravém rohu se katedrála nachází, polehává slunce 21. století a na sousední radnici vlají prapory úplně jiného státu než v době, kdy tu byla katedrála postavena. Že si vymyslím, že to tak není, že v takovém tichém kostele meče neřinčí? Tak se zkuste posadit na jeden z devíti schodů vedoucích k nádhernému románskému portálu, zavřete oči a chvíli vnímejte provensálské sluníčko. Zapomeňte na shon moderního světa a poslouchejte. Slyšíte?

Muž, jenž sem kráčí tetelícím se horkým vzduchem, má široká ramena, hustou rezavou hřívu vlasů a vousů, a ačkoliv mu je už šestapadesát let, což je na svou dobu vysoký věk, drží se zpříma a má pyšný pohled, jak se na jednoho z největších rytířů středověku sluší a patří. Je 30. července 1178 a do kostela svatého Trofima v Arles přichází císař Fridrich I. řečený Barbarossa. Před několika týdny se oženil s nezletilou burgundskou kněžnou Beatrix a do Arles si přijel pro burgundskou korunu. Nevíme, jaký meč má pověšený u boku, možná je to replika vikinského úlfuru nebo románského geroltu, na tom ostatně nezáleží. Je tak dlouhý, že když císař vykročí po schodech kolem vás (nebuďte zase takový puntičkáři, je to jen fikce, nezapomeňte, že v dobách Fridricha Barbarossy tu takové schodiště neexistovalo) ke vchodu do kostela, jeho špička zaskřípe o kámen.

Nevíme, zda císař ví, že se nachází v jednom z nejstarších kostelů křesťanské civilizace, že tady před chrámem svatého Trofima stával vůbec první kostel, postavený mimo Řím, jenž byl věnovaný svatému Štěpánovi. Na takové věci nemyslí, když stane v trojlodním kostele před oltářem. Zvedne oči ke dvacet metrů vysoké klenbě. Hlavou mu znějí verše.

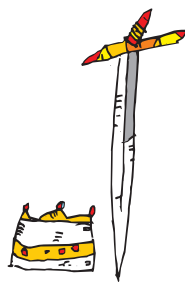
Fridrich Barbarossa není jen obávaný válečník, ale také vzdělaný středověký trubadúr. Básník, ovládající zdejší okcitánský jazyk: *Plas mi cavalier français, E dona Catalana, E Lotar del Genoes, e la cour Castelana...*, napíše s obdivem k Provence. Slova se vznášejí vzduchem, když mu arleský biskup Pierre Isnard klade na hlavu burgundskou korunu. Slova jako vzkaz, jako most k dalším staletím... Meč zařinčí, když se ryšavý císař otočí k odchodu. Jakmile vyjde před chrám, zamrká. Duhovky mu zbarví žhavé provensálské slunce.

Stejně slunce oslní o dvě stě let později jiného císaře. Řinčení meče – ať je to grossus, nebo carolus rex – nám tentokrát bude připadat jaksi důvěrně známé, ačkoliv žijeme ve světě, v němž meče už dávno nahradily jiné zbraně. Slyšíte, jak špička křísla o schod? Do chrámu svatého Trofima právě vchází „náš“ císař a český král Karel IV. Na náměstí vlají doposud nevidané korouhve. Dva tisíce hostů stojí v čestném špalíru. Biskup Guillaume de La Garde se chystá vložit císaři na hlavu arleskou korunu a učinit z něj pomyslně i krále provensálského.

Karel po tomto titulu nijak netouží. Má jiné ambice a plány. V předchozích dnech vyjednával v nedalekém Avignonu s papežem Urbanem V. o jeho návratu do Říma. Přislíbil mu i svou podporu. Titul arleského krále byla jen úlitba velké politice. Karel ho přijal, ačkoliv to okolním panovníkům nebylo zrovna po chuti a ačkoliv o něj vlastně vůbec neusiloval. Ale byl mocný, obávaný a vlivný. „Nechme to tak,“ prohlásil francouzský král, největší odpůrce této korunovace. „Lucemburka budeme ještě potřebovat.“

A tak se taky stalo. Velká politika pokračovala jinde a jinak.

Ale na dlaždicích chrámu svatého Trofima zařinčel toho dne i český meč.

Milý čtenáři,

narodil jsem se v Aubagne pod Garlabanem, což je takový vysoký nápadný kopec, který lze vidět až z Marseille. Za mého dětství se tam mezi keři bruyere ještě pásala volně stáda koz. Ten kopec není moc vysoký, měří necelých 800 metrů, ale vedou na něj docela strmé cesty a svou výškou dominuje skalnímu masivu, který nese jeho jméno. Massif du Garlaban. Občas si na něj přichází odpočinout bílý obláček.

Tvoří ho modré skály a bílé kamení, po kterých se škrábaly moje chlapecké botky.

Za mého dětství bylo Aubagne malícké město, opřené o svahy huveaunského údolí, a procházela jím prašná silnice vedoucí z Marseille do Toulonu.

Pálily se tam prejzy, cihly a džbány, nadávaly se tam jitrnice a jelítka, vydělávaly se tam v sedmi-letém máčení v jámě nezničitelné kůže. Také se tam vyráběli malovaní svatí panáčkové, postavičky do vánočních betlémů.

Já vím, že dnes je to všechno úplně jinak, že po prašných cestách už dávno není ani památka a že z Marseille se dá dojet dřív, než já jsem tenkrát došel do školy. Ale Lví fontána tu pořád ještě stojí, stejně jako kostel Saint-Sauveur, kolem kterého jsme jako kluci chodili po špičkách, protože nám někdo namluvil, že pan farář kouká z věže na město a vidí všechny naše lumpárny.

Možná vídal i mého tatínka, černovlasého muže, který nebyl malý, ale drobný, a přitahoval k sobě často pozornost. Hlas měl vážný a příjemný a namodralé černé vlasy se mu přirozeně vlnily zvláště za deštivých dnů. Jednoho dne potkal tmavovlasou švadlenku, která se jmenovala Augustina, a zdála se mu tak hezká, že se s ní v tu ránu oženil.

Tohle všechno pan farář jistě věděl, však je v aubagnském kostele oddával.

A tohle všechno jsem samozřejmě věděl i já, protože jsem tatínka a maminku nejen celá dlouhá léta miloval, ale taky jsem později jim oběma věnoval knihy *Tatínkova sláva* a *Maminčin zámek*, aby se na ně nikdy v budoucnu nezapomnělo (myslím, že tyhle knihy pro mé rodiče vyšly někde pod společným názvem *Jak voní tymián*, ten tymián tu totiž voní opravdu nesmírně opojně).

Ale vraťme se do Aubagne. Když jsem se tady narodil, žilo tu sotva 4000 lidí, zatímco dnes jich tu prý žije skoro 50 000. Víte, ani si to moc představit neumím. Kůže se tu v jámách už dávno nevydělávají a střešní tašky přešly na strojní výrobu, ale ta prý taky trochu pokulhává. Jen ty jitrnice a jelítka se tu ještě nadívají, ale jen o svátcích, například v květnu, kdy se tu slaví Svátek sousedů.

Za mého života se taky do Aubagne přestěhoval 1. regiment francouzské Cizinecké legie, což je vlastně její vrchní velitelství, a dokonce tu vzniklo její muzeum.

No prosím, já proti tomu nic nemám, Cizinecká legie má určitě za sebou dlouhou a někdy i velmi slavnou historii, a když jsem se díval na vojenské přehlídky, vždycky mě fascinovaly její barevné uniformy, bílé képi a sapéři s dlouhými vousy a sekerami, ale já jsem před hrdiny z Légion étrangère spíš dával přednost klidu provensálských strání a postavám a postavičkám z živých vod svých knih.

Víte, já je vidím jinak. Jako Jeana od Floretty, obdělávajícího svou zahradu, jako Ugolina zamilovaného do Studánkové Manon, jako starého Césara Soubeyrana, sedávajícího na zídce před kaplí, do které v neděli chodívá na bohoslužbu. Jako ženy v květovaných šátcích, které měly krásné rysy, ale předčasně zestárlé vráscité tváře a ruce ztrhané od popelového louhu na praní, a děvčata v kloboucích zdobených květy a někdy i ovocem, která byla stejně krásná jako holky z Arles. Jako obyvatelé staré Provence, kteří vryli do zdejší půdy, které se odnepaměti říká garrigue, hluboké stopy svých ošoupaných podrážek.

Ale proti gustu žádný dišputát, jak se říká. Snad to znamená, že každý má svůj vkus.

Já jsem jen spisovatel, víte. Provensálský spisovatel. A ačkoliv jsem pak dlouho žil v Paříži, Aubagne zůstalo mým domovem.

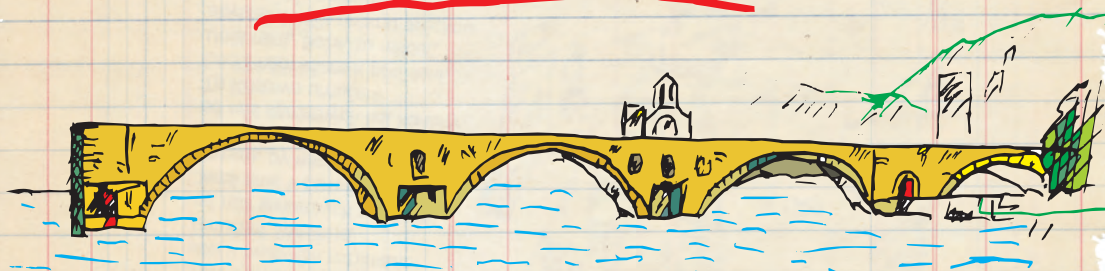
Tak to tak, prosím, berte.

Váš Marcel Pagnol

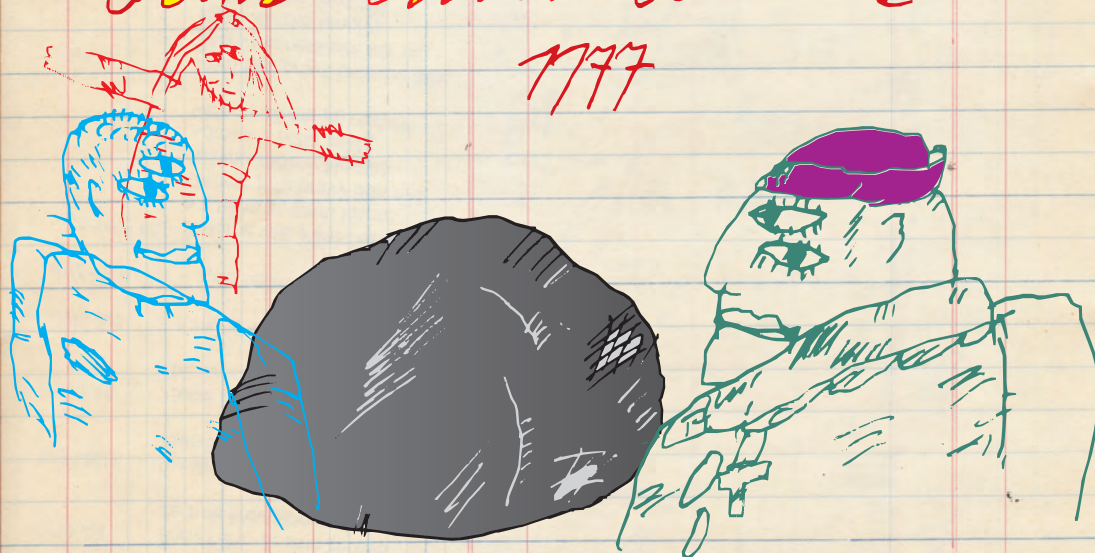

AVIGNON

Pont Saint-Bénézet
1777

Bylo nebylo. V hlubokých lesích daleko od Avignonu, někde tam, kde se nachází město Le Puy, žije pasáček ovcí. Je mu dvanáct a jmenuje se Bénézet. Každé ráno vstává ještě před svítáním a malícké stádo ovcí žene do hor. Střídá pastviny, aby měly ovce co nejčerstvější trávu. Nebe nad stromy je vysoké, člověk by na něj dosáhnout nedokázal.

Dnes ráno vyhnal ovce na strmou stráň vysoko nad cestou z Burzet do Péreyres. Kolem se táhne zvlněná krajina až k Aubenas a městu Montélimar. Kam oko dohlédne, všude jsou nepřístupné lesy a houštiny. Chlapec sedí pod vysokým stromem a kapesním nožikem ořezává špičku hole, když tu se nad ním najednou rozevrou nebesa a ozve se čísi hlas. Bénézet zvedne hlavu a s otevřenou pusou hledí vzhůru. Nic podobného se mu doposud za dvanáct let života nestalo.

„Jsem Ježíš Kristus,“ řekne lahodný hlas. Bénézetovi se zjeví na zátylku všechny vlasy. „Chci, abys odevzdal ovce matce a postavil mi most přes Rhône!“

Dítě nejdřív ohromeně zírá a pak začne protestovat:

„Pane, vždyť já řeku vůbec neznám a kromě chlívku z hlíny a bláta jsem nikdy nic nepostavil.“

„To nevádí,“ řekne hlas klidně. „Jsi vyvolený. Pošlu ti průvodce a ovce mezitím pohlídá jiný pasáček.“

Tak jo, řekne si kluk v duchu. Nemá smysl protestovat. Aspoň Kristus uvidí, jaké jsem nemehlo. Popadne hůl a jde.

V lese za Aubenas na něj čeká anděl, převlečený za poutníka. Doprovodí ho k řece a řekne:

„Vezmi si tuhle bárku, přepluj řeku, potom jdi do Avignonu, nech se ohlásit u biskupa a řekni mu, co máš udělat.“

Bénézet sice čím dál víc kroutí hlavou a začíná mít pocit, že je to nějaký hloupý sen, ze kterého se brzy probudí, ale nakonec přece jen nastoupí do člunu, přepluje řeku a pak vyrazí k Avignonu.

Psal se rok 1177. Avignonským biskupem byl tehdy velice otlý a lenivý Petrus a zrovna v místním kostele hlásal slovo Boží. Vyslechl celé chlapcovo povídání a pak se hlasitě od srdce rozesmál.

„Běž za městským správcem a domluv se s ním, ty blázne!“

Funkci městského správce vykonával ještě lenivější hrubián Barnabáš. Když mu chlapec vysvětlil, proč přichází, smál se ještě hlasitěji než biskup. Pak chlapci pohrdavě odpověděl:

„Víš co? Jestli chceš, abych ti povolil stavbu mostu, musíš mi nejdřív dokázat, že něco umíš. Běž do mého domu, tam najdeš kámen, se kterým nepohne ani třicet mužů. Když ho zvedneš, dostaneš ode mě na stavbu všechno, co potřebuješ.“

Mezitím se před domem shromáždil dav. Všichni se bavili, když spatřili drobounkého chlapce v chudičkém oblečení, s potrhanými sandály na nohou, černými nehty a s neforemnou holí v ruce. Smích je ovšem okamžitě přešel, když Bénézet odhodil hůl, sehnul se, popadl kámen, naložil si ho na záda, odkráčel k řece a položil ho do míst, kde měl stát první mostní oblouk. Lidé jásali, začali zkoprněného Bénézeta plácet po zádech a vybírat peníze na nový most.

Ani se nedivíme, že se Bénézetovi brzy začalo říkat svatý, ačkoliv nikdy nebyl kanonizován a v seznamu svatých jeho jméno chybí. Vždyť to byl zázrak, postavit patnáct set metrů dlouhý kamenný most (nebyl to dnešní „nemost“, poslední oblouky smetla teprve mnohem později povodeň, proto dnes vypadá jako nedokončený). Vždyť takovou stavbou by se v roce 1177 mohlo pochlubit jen málo evropských kameníků a stavitelů, natož dvanáctiletý chlapec! Vděční obyvatelé „svatému“ chlapci postavili na třetím mostním oblouku románskou kapli a potom ji ještě doplnili raně gotickou kaplí, zasvěcenou tentokrát skutečnému svatému, Mikulášovi, patronovi lodníků. Inu, jistota je jistota.

A tak půlka Bénézetova mostu stojí v Avignonu dodnes. A jak jistě víte, moc dobře se na něm tancuje.

V Avignonu, ve starobylé rue du Roi René, stával klášter svaté Kláry a jeho součástí byl i stejnojmenný kostel, z něhož dnes zůstaly jen skrovné zbytky – v jednom zaklenutém sále se dnes hraje divadlo, ve druhém jsou složeny kulisy, tam, kde stávaly hlavní budovy, je velká zahrada. Klášter, založený řádovými sestrami a podporovaný avignonskými papeži, smetla vlna Velké francouzské revoluce. Dav tu rozdupal deskový oltář, lůza rozkradla mešní stříbro a místo nábožného zpěvu zazněla Marseillaise.

Když do kostela svaté Kláry přicházíme my, ještě stojí v plné kráse. Je 6. dubna 1327, jsou zrovna Velikonoce a dívky v bílém nesou ratolesti vavřínu nebo olivovníku, které jim farář posvětil. Kluci dělají rámus, mávají řehtačkami a třesou krabičkami plnými kamínků. Ženy si už včera oloupaly brambory a mrkev, naložily kousky tresky a přichystaly česnek, vajíčka, citrony a olivový olej na tradiční omáčku aioli. Muži důstojně upíjejí anýzovku. Večer po poslední mši zhasnou ve městě všechna světla, aby si obyvatelé Avignonu připomněli tmou, která nastala po Kristově ukřižování.

Je ráno a kostelní loď tone v šeru. Kráčíme v patách nenápadnému třiadvacetiletému muži v kněžské sutaně a zaprášených botách. Není na něm nic zajímavého, v tmavých vlasech se mu už dělají předčasné kouty, má velký nos a trochu ironicky zkřivená ústa. Je to Ital, při křtu dostal jméno Francesco, pochází z Arezza, ale jeho otec, notář Petrarca, musel Itálii opustit a spolu se synem zamířil do Francie. Syn studoval práva v Montpellier a poté v Bologni, ale po otcově smrti se vrátil do Francie a usadil se v Avignonu. Lákala ho přítomnost papeže a jeho dvora. Kde jinde by našel uplatnění?

A přitom mu v hlavě pořád cosi zní.

Kostel je naprosto přeplněný. Francesco musí zůstat stát až úplně vzadu za lavicemi. Knihu s Vergiliovými verši si přendá z pravačky do levačky, prsty pravé ruky namočí do kropenky se svěcenou vodou, poklekne a pokřičuje se. Pak vstane a rozhlédne se. Vpředu sedí malé dívky v bílém, ženy v cudných šátcích a mlčenliví muži odění celí v černém. Kněz právě odříkává Introitus.

Francescův pohled zalétne k postranní kapli. Je v ní tma, je křížově zaklenutá a v koutech hoří svíčky. V jejich mihotavém světle je vidět obrys jakési postavy. Potom se postava pohne a před Francescovýma očima se zjeví krásná dívčí tvář. Země se mu zachvěje pod nohama.

Kdo byl ten stín, jenž se mu mihl před očima? Kdo byla ta Laura, které básník Petrarca napíše jedny z nejkrásnějších básní středověku, nad nimiž se nám dodnes tají dech? Nikdo, jen zvednutý závoj fantazie? Anebo skutečná žena, která mu učarovala reálnou fyzickou krásou?

Nevíme... A možná je to dobře, že nevíme. Možná to byla jen paní Múza, kterou básník onoho dubnového rána v Avignonu spatřil. Možná že když Petrarca psal verše „své“ Lauře, měl před očima jen nějakou anonymní tvář, kterou pouze jeho fantazie pojmenovala Laurou.

Ale není vlastně jedno, co se to ráno v klášteře svaté Kláry v Avignonu odehrálo?

*Ach růži dát vám, urozená paní,
trn její ať vám srdce láskou zraní.*

Papežský palác v Avignonu je největší stavbou středověku. Nelze se mu vyhnout. Nelze ho nevnímat. Nelze ho pominout a nelze se mu neobdivovat.

Je jako vládce města i kraje. Chladný, namyšlený a tak trochu arogantní.

A vejdete-li dovnitř, tenhle pocit ještě zesílí. Obrovské prázdné sály, v nichž je obtížné zapojit fantazii a přivolat zpátky představu luxusního života papežů, kteří s Avigninem spojili své životy. V dalších letech tu bylo vězení a kasárna.

Avignonský papežský palác jako by ztratil duši. V jednom anglickém průvodci z roku 2011 se píše: „Nenajdete zde stopy po parfémeh více či méně vznešených milenek, různých hodnostářů, lesk bohatství obchodníků směňujících šperky a klenoty za papežovu přízeň, neuslyšíte zvuk hudebních nástrojů umělců bavících rozmařilé církevní mocipány, neucítíte vůni vybraných jídel, která bývala vrcholem mnohých hostin.“

Moment, moment. Copak lze tak dokonale vymazat genius loci?

Místa přece dokážou promlouvat, ale nikoliv k hluchým.

Tak se pěkně vraťme zpátky a možná uslyšíme, jak po chodbě vedoucí ze Starého do Nového paláce šustí papežova sutana a jak klepou podpatky jeho střevíců. Jak se ve čtvrtém patře pětipatrové věže Garde-Robe otvírají a zavírají dveře. Papež usedá ke stolu ve své čtvercové pracovně, již se říká Chambre du Cerf, Jelení pokoj. Opírá se o opěradlo křesla z těžkého dubového dřeva a očima téká kolem. Říká se, že právě sem chodí „hledat svobodu“. Že právě tady se snaží „zapomenout, že je papežem“.

Sledujme jeho pohled a možná uslyšíme malířův štětec tiše přejíždět po stěnách. Lovecký pes svírající v tlamě jelena. Lidé u rybníka, muž v červeném držící v čerenu rybu. Muž na stromě. Muž v červené suknici a modrém plášti, zvedající na ruce sokola. Papež miluje lov a malíř to ví. Je mu teprve dvaadvacet, když ho papež Klement zavolá z italského Viterba do Avignonu, aby tam řídil skupinu malířů, pověřenou vyzdobit freskami oba paláce. Jmenuje se Matteo Giovanetti a avignonské paláce se stanou svědectvím jeho mistrovství. Vyzdobí kapli svatého Marciala, kapli svatého Jana, někdejší konzistoř starého Benediktova paláce...

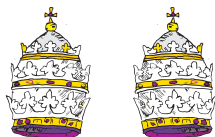
Mimochodem, když už jsme u té konzistoře, neslyšíme tam kroky kardinálů, diplomatů i svět-
ských panovníků? Koho vidíme mezi klečícími? Královnu Brigitu Švédskou? Kardinála Colu de
Rienzu, kterého diplomatická mise dovedla až do Prahy za císařem Karlem IV. A kdesi vzadu
můžeme zahlédnout možná i stín mladičkého Giovanniho Boccaccia, který do Avignonu přijede za
básníkem Petrarcou, aby zjistil, že jeho mladické básně nestojí za nic, takže se právě tady
rozhodne psát prózu, aby pak později ohromil svět svým *Dekameronem*. A v první řadě můžeme
spatřit i hříšnou neapolskou královnu Janu, která jako dědička provensálského panství prodá
Avignon papeži Klementovi za 80 000 florinů a Klement z někdejšího provinčního města učiní
papežský stát nezávislý na Provence.

Ale to stačí, vraťme se do Jeleního pokoje. Nemihla se tam snad ve dveřích ženská sukně?
Nevznáší se vzduchem jemná vůně parfému? Nepatří snad náhodou komtese Cécile z Comminges
a Turennes, kterou podezřívají z toho, že má s papežem vztahy poněkud intimnějšího rázu, než jak
se na vdanou paní sluší a patří? Snad na její běloskvoucí ňadra skládal svou unavenou hlavu
a prchal za ní od prostřené tabule. Nebo to je jiná žena. V Avignonu tohoto papeže ženy milují a za
zataženými závěsy jsou přece všichni muži stejní. Není to tak, *madame*?

Ne, promiňte, nebudeme rušit.

To je tím, že ačkoliv je avignonský palác skoro prázdný, pořád v něm můžeme zachytit dech
a tichý šepot.

Vidíte, *monseigneur*?

Na místě zvaném Úzký most stojí hospoda. Má pár dřevěných stolků, velký zaoblený pult, u kterého přes den postávají místní a srkají kávu nebo aperitiv. Páchne to tu tabákem a prohřřenými nocemi. Za okny fučí podzimní vítr a proniká do každé škvíry. O zadní okno škrábou větve starého pokrouceného platanu.

Nacházíme se ve vesnici Beaujeu, ležící asi pětadvacet kilometrů severně od Lyonu a necelých dvacet kilometrů od Belleville. Vedle radnice stojí krásný románský kostel svatého Mikuláše a podivně vypouklý hrázděný dům, kterému místní říkají *Maison a pans de bois*, Dům s dřevěným pupkem. Vypráví se tu pověst, že jakýsi mladý pán z Beaujeu se utopil, když vedl koně přes jezero, a jeho otec proto nechal vybudovat kostel na místě, kde chlapec zahynul, pak dal jezero vysušit a kolem nového kostela se brzy začaly objevovat nové domy.

Jenomže v roce 1951 mají zdejší obyvatelé úplně jiné starosti. Žijí jich tu necelé dva tisíce. Když se v roce 1883 Beaujeu spojilo se sousední vesnicí Etoux, získalo tím skoro o patnáct set obyvatel víc, jenomže události první poloviny 20. století způsobily, že se městečko pomaličku vylidňuje a na počátku padesátých let má už jen necelé dva tisíce obyvatel.

A většina z nich bude 15. listopadu 1951 v pohotovosti.

Ten den totiž vyšel v deníku *Journal officiel* článek, v němž se píše, že vína s označením *appellation d'origine* nesmějí být prodávána před patnáctým listopadem. Zdejší vinaři si však už pár dnů předtím vymohli výjimku, že jejich vína mohou být prodávána už před tímto datem. Nastal zmatek a došlo i k hádkám.

Muži mají brunátné tváře a divoce rozhazují rukama. V hospodě U úzkého mostu se schyluje k rvačce.

„Přestaňte!“ volá místní kovář, mohutný Laurent Desailly.

„Naše víno je nejlepší na světě!“ huláká hospodský Pierre Lacroix.

„Nikdo nám nebude nic diktovat!“ prohlásí pevně Jean Gudeau, vinař z vedlejší vesnice.

V koutě mlčky sedí teprve osmnáctiletý Georges Duboeuf, rodák z Creches-sur-Saône, syn vinaře, a trpělivě poslouchá a přemýšlí.

Mají pravdu, říká si v duchu. Víno z okolních strání, jimž se odnepaměti říká Beaujolais, je vážně dobré. Vždyť přece zdejší jedinečný „manželský trojúhelník“, který tvoří hrozny odrůdy gamay, zvláštní žulovitá půda a kvašení celých bobulí, jemuž se říká maceration carbonique, má za výsledek nesmírně svěží víno s téměř nezatelnou tříslovinou. Co kdybychom toho využili? Nemůžeme konkurovat těžkým vínům z Bordeaux ani kouřovějším z Côte du Rhône. Tak začneme prodávat hned čerstvě vykvašené, co vy na to? Beaujolais bylo přece vždycky tak trochu zvláštní. Už před půldruhým stoletím, kdy se na lahvích Thomase Jeffersona nacházely jeho iniciály, se v hospodách podávalo beaujolais ve džbánech plněných přímo ze sudu, podobně jako pivo. A ještě předtím, než byly vynalezeny korkové zátky, byly sudy s červeným vínem vítány všude, kde se víno pilo.

„Co kdybychom z mladého vína udělali tradici?“ křikne do randálu, panujícího v hospodě.

Muži zmlknou a všechny hlavy se k němu obrátí.

„Pojďte, vykašleme se na snoby, kteří nám budou tvrdit, že se jedná jen o reklamní trik, že mezi opravdovými víny nemá naše víno co dělat! My víme, že beaujolais je skvělé!“

„Kluku, ty máš pravdu!“ křičí Laurent i Pierre. „Přesně tak to bude!“

A jak řekli, tak udělali.

Beaujolais primeau začali místní vinaři distribuovat nejprve 15. listopadu. Pak se pár let datum měnilo, až se díky Georgesovi Duboeufovi nakonec ustálilo na třetím čtvrtku v listopadu. Ve Francii se dokonce začalo říkat, že vznikl nový státní svátek. Z dvou milionů lahví, distribuovaných každoročně v padesátých letech, je dnes již padesát miliónů prodávaných po celém světě.

Zkrátka, zrodila se legenda. Novinář Albert Diderot napíše:

„Kolem Lyonu tečkou tři velké řeky. Rhône, Saône a Beaujolais. Která z těch řek chutná nejvíc?“

BEAUJEU

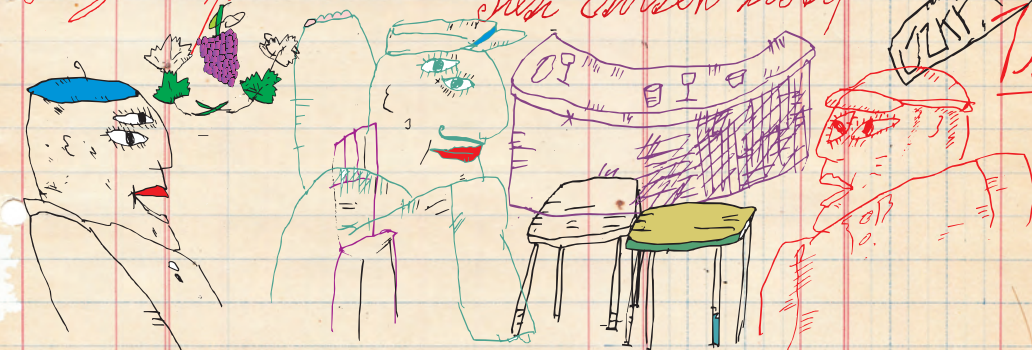
Kostel sv. Mikuláše

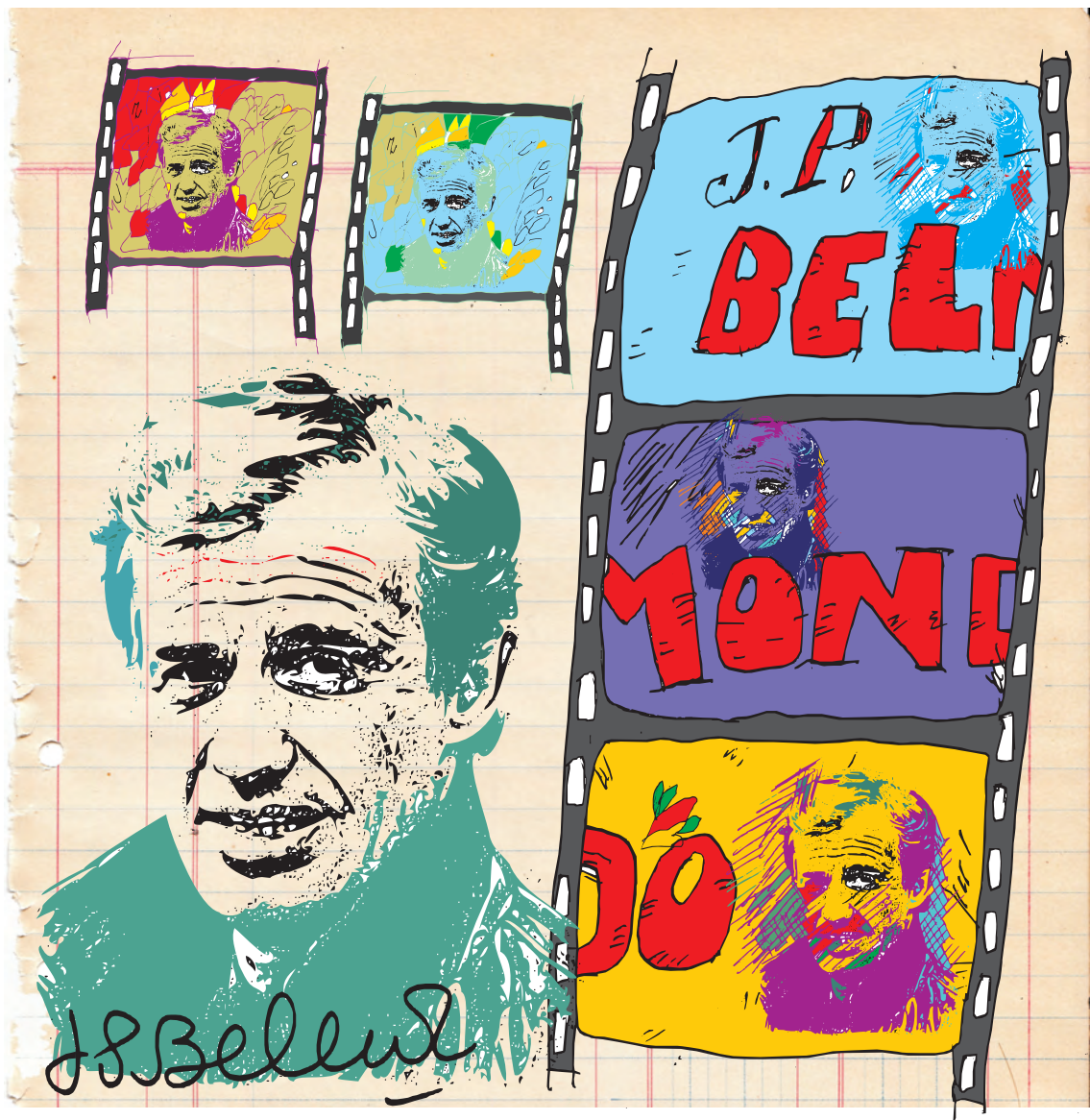

Beaujolais primeur

Tři chvilky listopadu

UZKF, MOST
1957

Ve filmu *Muž a jeho pes* sedí po dramatické scéně s vlakem staříček Belmondo se svým psem na lavičce v parku. Kamera pomaličku odjíždí, z detailu se stane velký celek, jako kdyby se s hercem loučila.

A nám, filmovým fanouškům, trne u srdce.

My nechceme, aby takhle kamera odjížděla. Nechceme, aby náš hrdina seděl na lavičce jako poražený starý muž. Nechceme ho ztratit z dohledu. Nechceme, aby už byl konec. Chceme, aby byl zase jako tenkrát. Jako u konce s dechem.

Prosím? Že je to protimluv?

Ale kdepak.

Belmonda jsme viděli mnohokrát. Jako zvíře, jako policistu i jako sympatického gangstera. Stal se pro nás jaksi přirozeně jedním ze symbolů Francie. Kdyby tím oficiálním symbolem nebyla Marianne s frygickou čapkou na hlavě, dokázali bychom si tam představit Belmonda s tlustým doutníkem v puse.

Belmonda u konce s dechem.

Na bulváru Saint-Germain stojí hospoda. Je součástí „posvátného trojúhelníku“, který nedaleko nejstaršího pařížského kostela Saint-Germain-des-Prés tvoří tři hospody, tři kavárny, tři restaurace: Les Deux Magots, Café de Flore a Lipp. Tu třetí v čísle 151 založil kdysi Alsasan jménem Léonard Lippman, jehož jméno si místní štamgasti brzy zkrátili na Lippa. Odjakživa se tu schází bohéma z celé Francie a pod vysokými zrcadly nad sklenkou bordeaux nebo silného alsaského piva diskutuje o umění.

Je tomu tak i jednoho jarního odpoledne roku 1958. U stolu sedí muž v černých dioptrických brýlích. Jeho pohled se zastaví na skupince hereckých kandrdašů, sedících poblíž dveří. Jeho zájem se soustředí na jednoho z nich. Rozplácly nos boxera, plné smyslné rty, výrazné, ostře řezané rysy, tmavé inteligentní oči, rozcuchané kaštanové vlasy. Dominantní chlapecký výraz. „*Il brutto di charmo*,“ napíší o něm mnohem později jedny italské noviny.

Muž v černých brýlích si přisedne. Mluví pomalu a protahuje slova.